

Výzkum historických regionů ve spolupráci mezi Univerzitou Karlovou a Uniwersytem Wrocławskim v letech 2013–2015



V letech 2013–2015 mohli badatelé působící na ÚČD FF UK a v Historickém ústavu Vratislavské univerzity navázat na několik předchozích projektů věnovaných regionálním dějinám, které uplatňují aktuální přístupy k výzkumu regionů na historické regiony (země) Koruny České. Jedná se zvláště o řadu bienálních kolokvií *Korunní země v dějinách českého státu*, která se konala již sedmkrát, dále o evropský projekt *Cuius regio a polsko-německý projekt Radices Silesiae*.¹

Zatím poslední kolokvium ke korunním zemím pořádané pracovníky ÚČD FF UK se zaměřilo v dubnu roku 2014 v rámci grantového projektu *Jan Zhořelecký a jeho vévodství v lucemburské koncepci České koruny* (GAČR č. 13–00091S) na nejmladšího syna Karla IV. a zvláštní geopolitický útvar, který pro něho vytvořil jeho otec.² V úvodním slovu zhodnotila Lenka Bobková (ÚČD FF UK) dosavadní bádání a základní fakta k životu Jana Zhořeleckého, která jsou často dosti nejasná, včetně přesného vymezení rozsahu jeho držav (vládl nad částí Braniborska, Horní a Dolní Lužice, nejčastěji užíval titulu *marchio brandenburgensis et dux gorlicensis*). Problematiku zasadila do kontextu severní politiky Karla IV. Vyzdvihla také význam města Zhořelce jako Janovy rezidence a shrnula nejnovější poznatky o správě tohoto města i jeho komunikačních sítích. Václav Ledvinka (Archiv hlavního města Prahy) představil názorně Prahu jako rezidenci za posledních Lucemburků. Navzdory špatně dochovaným pramenům je obraz města, kde se teprve dokončovala řada stavebních podniků Karla IV., velmi působivý. Ledvinka shrnul dále dostupné informace o pražských sídlech členů vládnoucí dynastie.

Przemysław Wiszewski (Instytut historyczny Uniwersytetu Wrocławskiego) se zabýval teoretickými pojetími vlády v různých slezských knížectvích a jejich instrumentalizací Lucemburky i slezskými Piastovci. Dana Dvořáčková (Historický ústav Akademie věd České republiky) shrnula dosavadní bádání o dvorské problematice za Lucemburků. Mlada Holá (Katedra pomocných věd historických a archivního studia FF UK) promluvila o známých členech kanceláře Jana Zhořeleckého. Tomáš Velička (ÚČD FF UK) se zamýšlel nad procesem přechodu od latiny k němčině v písemnostech slezských měst 14. století.

Další blok jednání se zaměřil na historiografické reflexe: tak Aleksandra Filippek (Instytut historyczny Uniwersytetu Wrocławskiego) představila Karla IV. jako ideál panovníka v díle *Catalogus abbatum Saganensium* Ludolfa Zaháňského z konce 14. století. Následující diskuse se zaměřila především na kořeny tradičně negativního obrazu Václava IV. v historiografii. Jan Tomášek (doktorand ÚČD FF UK) analyzoval obraz severské politiky Karla IV. v málo známých meklenburských kronikách pozdního středověku i raného novověku a Wojciech Iwańczak (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcích) se zabýval Zikmundem Lucemburským v pojetí Jana Długosze.

1 Srov. též Jan ZDICHYNEC, *Dva projekty věnované tématům regionální identity a regionálního vědomí*, in: HOP 2, 2010, č. 2, s. 222–224.

2 Na kolokvium částečně navazuje tematicky zaměřené číslo časopisu HOP *Principy rodové a územní politiky posledních Lucemburků a jejich vliv na proměny České koruny*, HOP 7, 2015, č. 1.



Eva Doležalová (Historický ústav AV ČR) sumarizovala základní fakta o židovských pogromech v zemích České koruny za Lucemburků. Zajímavá je otázka, odkud přicházeli židé, kteří znovu osidlovali města po pogromech, a proměnlivý obraz Karla IV. jako podporovatele židů (česká optika) či „židobjice“ (optika říšská). Pogrom ve Zhořelci roku 1389 byl patrně inspirován událostmi pražskými. Marie Bláhová (KPVHAS) představila na základě bohatých a pestrých pramenů svatbu Elišky Zhořelecké s Antonínem Brabantským. Wojciech Mrozowicz (Instytut historyczny Uniwersytetu Wrocławskiego) hovořil o vztazích mezi Korunou českou a hlohovským knížectvím ve 14. a 15. století. Martin Čapský (Slezská univerzita v Opavě) se pokusil o srovnání mezi městskými nepokoji ve Vratislavi a Zhořelci na sklonku středověku.

Bogusław Czechowicz (Uniwersytet Opolski) polemizoval s některými mýty české historiografie o obrazu Zikmunda Lucemburského v období poděbradsko-korvínovsko-jagellonském, jež jasně a proklamovaně na lucemburský odkaz navazovalo. Jana Hubková (Muzeum města Ústí nad Labem) představila Jana Zhořeleckého v příležitostných zhořeleckých tiscích 17. století a autor této zprávy druhý život Jana Zhořeleckého s důrazem na raně novověkou historiografii hornolužickou a českou.

Komorně laděné bylo jedno ze závěrečných setkání projektu *Cuius regio* nazvané *Razem ale osobno? Relacje między regionami i państwami w średniowieczu i czasach nowożytnych (na przykładzie Polski i Czech)*, které proběhlo v květnu roku 2014 ve Vratislavi. Rovnoměrně zde byli zastoupeni čeští i polští badatelé. Lenka Bobková shrnula místo vedlejších zemí České koruny v německé, polské i české historiografii. Martin Čapský se zabýval „zemí jako politickým prostorem“ na příkladu pozdně středověkého Slezska. Przemysław Wiszewski zasadil Slezsko jako region do sítě politických relací 12.–14. století mezi Polskem a Českou korunou a Wojciech Mrozowicz nastínil vazby slezských Piastovců ke koruně Království polského. Roli společenských a vládnoucích elit ve Slezsku pod vládou českého krále v letech 1526–1740 se věnovala Gabriela Wąs (Instytut historyczny Uniwersytetu Wrocławskiego), která upozornila na mechanismy, jakými Habsburkové zejména v době pobělohorské ovlivňovali slezskou šlechtu, a dále na paralely k situaci v Čechách a na Moravě. Autor zprávy pak srovnal proměnlivé obrazy Horní Lužice a Dolního Slezska v raně novověkých historických a topografických spisech a zabýval se zejména otázkou, jaké rysy jsou pro formování těchto obrazů důležité: nepochybně to byl panovník, víra (katolická či luteránská konfese), ale také jazyk.

Na podzim roku 2014 byl zahájen projekt *Multietnicity. Cohesion building of multiethnic societies: 10th–21st centuries*, jehož nositelem je vratislavská univerzita (projekt řídí opět P. Wiszewski). Rozsáhlý badatelský tým do jisté míry navazuje na projekt *Cuius regio*, a to včetně začlenění badatelů ze Španělska, Portugalska, Rumunska či Litvy. Nově jsou však začleněni také odborníci z Ruska či Maďarska. Cílem projektu je srovnání postojů státu — od středověku do doby současné — k ovládnání, spravování a stmelování multietnických regionů, s cílem aplikovat výsledky historického výzkumu do společenské praxe a také do školního vyučování.

Již při prvních metodologických diskusích (proběhly v prosinci 2014 a v březnu 2015 ve Vratislavi) se ukázala jednak rozmanitost pramenů z různých období a samozřejmě i markantní rozdíl mezi poměry v západní a střední Evropě. Je rovněž zřejmé,

že zejména v předmoderním období etnické rozdíly mnohdy zastiňovaly rozepře náboženské. Jako důležité prameny se jeví zatím zejména kroniky a další narativní prameny dvorské, církevní i městské provenience, ale samozřejmě také listinný materiál, zejména ve svých obecnějších formulacích. Právě role církevních, případně šlechtických elit a také panovníků, ale také specifické postavení židovské minority se zdají být důležitým momentem, který lze srovnávat i v rámci širokého geografického rámce badatelského týmu. Výstupem ambiciózního projektu bude několik tematicky zaměřených kolektivních monografií, které se zaměří na kulturní identity, roli historiografie a historické paměti při utváření obrazu multietnických států, při vytváření „společné historie“ atd., s využitím konceptů kulturní a komunikativní paměti.

Jan Zdichynec

